

BOZOR INFRATUZILMASI VA TA'LIM TIZIMI O'RTASIDAGI O'ZARO BOG'LIQLIK: ZAMONAVIY YONDASHUVLAR VA ISTIQBOLLAR .

Rasulova Dildoraxon Ilhomjon qizi

Millat Umidi Universiteti Biznes boshqaruvi fakulteti 2-bosqich talabasi

Annotatsiya. Ushbu tezisda bozor infratuzilmasining barqaror rivojlanishida ta'lim tizimining tutgan o'rni va ularning o'zaro bog'liqligi masalalari yoritilgan. Oliy ta'lim tizimidagi islohotlar, kadrlar tayyorlash sifatini oshirish tamoyillari hamda "Moliya va moliyaviy texnologiyalar" yo'nalishi misolida zamonaviy bozor talablariga mos keluvchi fanlarning ahamiyati tahlil qilingan. Shuningdek, ta'lim va tarbiya tushunchalarining ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashdagi roli Prezidentimiz Sh.M.Mirziyoyevning Murojaatnomalaridagi konseptual g'oyalar asosida o'rganilgan.

Kalit so'zlar: Bozor infratuzilmasi, oliy ta'lim, bakalavriat, magistratura, moliya, moliyaviy texnologiyalar, raqobatbardosh kadrlar, ta'lim sifati, raqamli moliya, uzluksiz ta'lim.

O'zbekiston Respublikasida amalga oshirilayotgan tub iqtisodiy islohotlarning muvaffaqiyati bevosita yuqori malakali, zamonaviy fikrlaydigan kadrlar salohiyatiga bog'liq. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev ta'kidlaganlaridek: "Farovonlik garovi ta'limda, tarbiyada, bilimda. Zero, barcha ezgu maqsadlarga bilim va ta'lim orqali erishiladi".

Bozor infratuzilmasi — bu nafaqat iqtisodiy subyektlar yig'indisi, balki ularning samarali faoliyatini ta'minlovchi mexanizmlar tizimidir. Mazkur tizimning markazida esa inson kapitali va intellektual salohiyat turadi. Shuning uchun ham ta'lim tizimi bozor iqtisodiyoti talablariga mos holda shakllanishi, bozor infratuzilmasi subyektlari (banklar, moliya muassasalari, birjalar, sug'urta kompaniyalari) uchun raqobatbardosh mutaxassislar yetkazib berishi davlat siyosatining ustuvor yo'nalishi hisoblanadi.

Ta'lim va tarbiya jarayoni uzviy bog'liq bo'lib, oliy ta'lim ushbu zanjirning eng muhim bo'g'inidir. Ta'lim — chuqur nazariy bilim va amaliy ko'nikmalar berishga qaratilgan tizimli jarayon bo'lsa, tarbiya yosh avlodning ma'naviy-axloqiy dunyoqarashini shakllantiradi. Bozor infratuzilmasi subyektlari uchun mutaxassis tayyorlashda nafaqat uning professional bilimi (Hard Skills), balki uning axloqiy mas'uliyati va dunyoqarashi (Soft Skills) ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Bugungi kunda oliy ta'lim uzluksiz ta'lim tizimining mustaqil turi sifatida ikki bosqichda — bakalavriat va magistraturada amalga oshiriladi:

Bakalavriat: Fundamental bilimlar beruvchi tayanch oliy ta'lim bo'lib, o'qish muddati kamida 3 yilni tashkil etadi.

Magistratura: Bakalavriat negizidagi aniq mutaxassislik bo'yicha chuqurlashtirilgan ta'lim bosqichidir.

Oliy ta'limning asosiy maqsadi — zamon talablariga javob bera oladigan, respublika iqtisodiyoti va ijtimoiy sohalarini rivojlantirishga hissa qo'shadigan yuqori salohiyatli mutaxassislarni tayyorlashdir.

Moliya va moliyaviy texnologiyalar yo'nalishi misolida tahlil

Bozor infratuzilmasining eng jadal rivojlanayotgan qismi bu — moliya sektori va raqamli texnologiyalardir. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti (TDIU) "Moliya va moliyaviy texnologiyalar" bakalavriat yo'nalishida o'qitilayotgan fanlar tarkibiga e'tibor qaratadigan bo'lsak, ta'lim dasturlarining bevosita bozor talablariga moslashtirilganini ko'rishimiz mumkin. Jumladan:

Fundamental fanlar: Iqtisodiyot nazariyasi, Pul va kredit, Davlat budjeti.

Zamonaviy bozor fanlari: Raqamli moliya, Yashil moliya, Islomiy moliya, Moliyaviy xavfsizlik.

Texnologik fanlar: Sun'iy intellekt, Moliyaviy texnologiyalar, Raqamli iqtisodiyotda axborot kommunikatsiyalari.

Mazkur fanlarning o'qitilishi bozor infratuzilmasida faoliyat yurituvchi mutaxassislarning nafaqat an'anaviy moliya tizimini, balki zamonaviy fintex (fintech) bozorini ham mukammal egallashini ta'minlaydi. Kredit tizimi (ECTS) asosida shakllantirilgan o'quv rejalari talabalarga bilim olish yuklamasini mustaqil boshqarish imkonini beradi.

Bozor infratuzilmasi va ta'lim tizimi o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni kuchaytirish iqtisodiy o'sishning asosiy drayveridir. Tahlillar asosida quyidagi xulosalarga kelindi:

Ta'lim tizimi bozor ehtiyojlaridan kelib chiqqan holda "Buyurtmachi-OTM-Bitiruvchi" uchligi asosida ishlashi lozim.

O'quv rejalari "Yashil moliya" va "Sun'iy intellekt" kabi istiqbolli fanlarning kiritilishi bitiruvchilarning xalqaro mehnat bozorida raqobatbardoshligini oshiradi.

Ta'lim jarayonida nazariya va amaliyotning (8-semestrda) malakaviy amaliyot misolida) uzviyligini ta'minlash iqtisodiy sohalaridagi muammolarni ilmiy asosda hal qilishga yordam beradi.

Xulosa qilib aytganda, sifatli ta'lim va zamonaviy bozor infratuzilmasi bir-birini taqozo etuvchi omillardir. Bilimli kadrlar bozor infratuzilmasini rivojlantiradi, rivojlangan infratuzilma esa ta'lim tizimi oldiga yangi intellektual vazifalarni qo'yadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga va O'zbekiston xalqiga Murojaatnomasi. Toshkent, 2023 yil. (www.president.uz).

O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. (O'RQ-637-son, 23.09.2020 y.).

Musayev O. "Bozor infratuzilmasi va ta'lim tizimi o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik" mavzusidagi ma'ruza matnlari va taqdimot materiallari. TDIU, 2024.

Oliy ta'limning davlat ta'lim standartlari. O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi. 60410500 – "Moliya va moliyaviy texnologiyalar" bakalavriat ta'lim yo'nalishi malaka talablari va o'quv rejalari. TDIU, 2023.

